

การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมในการจัดการศึกษา
เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน
ยุคการศึกษาประเทศไทย 4.0

School Administration toward Innovative Organizations in
Educational Management for Promoting Learners' Innovative
Co-Creator Characteristics in Thailand 4.0

สจิวรรณ ทรพรพสุ¹, สุตติพงษ์ บุญผดุง^{2*}
Sajeewan Darbavas¹, Suttipong Boonphadung^{2*}

¹ สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

¹ Educational Administration Program, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University

*Corresponding email: suttipong.bo@ssru.ac.th

Received: 10 March 2022; Revised: 27 May 2022; Accepted: 30 May 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาประเทศไทย 4.0 มีแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายประเทศที่นำนวัตกรรมมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเพื่อการขับเคลื่อนประเทศสู่สากล และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงยุค 4.0 มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 จึงได้กำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์การศึกษาให้สถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทใช้เป็นแนวทางจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน โดยมีคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน เป็นองค์ประกอบหนึ่งของผลลัพธ์ที่พึงประสงค์การศึกษา ที่จะนำไปให้ผู้เรียนไปสู่การเป็นนวัตกรรมในการสร้างนวัตกรรมจากการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา การบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรมจะเป็นรูปแบบการบริหารแบบใหม่โดยมีผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่จะทำให้การจัดการศึกษาเพื่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมให้ประสบผลสำเร็จด้วยการนำผลลัพธ์ที่พึงประสงค์การศึกษาไปใช้ในสถานศึกษาให้เหมาะสมตามช่วงวัย และระดับการศึกษาของผู้เรียน ด้วยการเชื่อมโยงให้เกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติ พร้อมกับพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์เป็นนวัตกรรมที่ผู้เรียนสร้างขึ้นตามศักยภาพของตนเอง และทิศทางการพัฒนาประเทศมาใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ เน้นการจัดการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง จัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน มีเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสิ่งสนับสนุน พร้อมจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามสภาพเป็นจริงด้วยวิธีหลากหลาย และครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก และแนะแนวทางในการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา, องค์กรนวัตกรรม, คุณลักษณะผู้เรียน, ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม, ยุคการศึกษาประเทศไทย 4.0

ABSTRACT

The purpose of this article is to present a concept for Thai education in Thailand's economic model 4.0. This educational concept aligns with the current national policy on creating an international standard value-based economy, society, and human resources that are driven by innovation, technology, and creativity. In addition, the concept is also in line with National Education Standard B.E. 2561 (2018). Thus, the concept presented in this article was designed to identify the expected outcomes which can be used as guidelines for educational management for promoting learners' innovative co-creator characteristics. These characteristics can lead the learners to innovators who are able to creatively initiate educational innovation and bring the institutes towards innovative education organizations in educational management. The concept also includes guidelines for enhancing the new role of educational administrators as innovative leaders who can appropriately adopt and apply educational management concept in their schools for developing students in every age range and education level. Moreover, the concept also offers an idea of curriculum development that focuses on innovative learning outcomes of learners based on their own potentials and the direction of the current national development. The idea of curriculum development, offered in this article's concept of school management, additionally emphasizes the Constructivism Theory, project-based learning, digital technology supports, stimulating classroom environments, various authentic learning approaches, teacher as facilitator, and guidelines for practical learning management.

Keywords: Educational Administration, Innovative Organizations, Characteristics of Learners, Innovative Co-creator, Education in Thailand 4.0

บทนำ

นโยบายประเทศไทย 4.0 เป็นหนึ่งในความท้าทายต่อการพัฒนาการศึกษาซึ่งจะทำให้ประเทศมีรูปแบบเศรษฐกิจใหม่ ในการพัฒนาประเทศเพื่อเข้าสู่ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” (Value-Based Economy) กล่าวคือ เป็นการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันประเทศไปสู่การแข่งขันด้วยฐานความรู้ ใช้นวัตกรรมกระจายโอกาสในการพัฒนาอย่างทั่วถึง และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2560) นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งจากภายในกลไกขับเคลื่อนด้วยการยกระดับนวัตกรรม สร้างสังคมที่มีจิตวิญญาณของผู้ประกอบการ และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559) การจัดการศึกษา 4.0 จึงมีความสำคัญต่อการตอบสนองการปฏิวัติอุตสาหกรรม และประเทศไทย 4.0 ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษา 4.0 มีลักษณะสำคัญดังที่ Hussin (2018) กล่าวว่าเป็นการศึกษาที่การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา สนองความแตกต่างของบุคคล มีทางเลือกในการเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบโครงการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ให้ประสบความสำเร็จ และประกอบอาชีพในอนาคต โดยครูมีบทบาทในการอำนวยความสะดวก และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่ง

สอดคล้องกับ McVeigh-Murphy (2020) ที่เห็นว่า การศึกษา 4.0 เกี่ยวข้องกับวิธีการสอน และการเรียนรู้ใหม่ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่สำคัญได้แก่ ความเป็นพลเมืองโลก นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีและทักษะระหว่างบุคคล การปฏิรูปการศึกษาไทยในยุค 4.0 จึงไม่เป็นเพียงการให้ความรู้กับคน หรือผู้เรียนเท่านั้น แต่เป็นการเตรียมมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ นั้นหมายความว่า ในการเรียนรู้ใด ๆ นอกจากความรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับแล้ว ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตด้วย โดยเฉพาะในส่วนของผู้เรียนต้องสอนให้มี “ความรู้คู่คุณธรรมและมีทักษะในศตวรรษที่ 21” ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม การทำงานเป็นทีม การมีภาวะผู้นำ การสื่อสาร การใช้ข้อมูล และสารสนเทศ การใช้คอมพิวเตอร์ การคิดคำนวณ การสร้างอาชีพ และเรียนรู้ด้วยตนเอง (ดิเรก พรสีมา, 2559) สำหรับการศึกษาไทยจากการศึกษาสภาวการณ์การศึกษา พ.ศ. 2561–2562 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) พบว่า ปัญหาหลัก และแนวทางปฏิรูปการศึกษาไทยที่เกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา โรงเรียนส่วนใหญ่ยังสอนแบบบรรยายเนื้อหาให้นักเรียนท่องจำไปสอบแบบปรนัย นักเรียนยังคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้น้อย มีความแตกต่างด้านคุณภาพระหว่างโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในเมืองใหญ่ กับโรงเรียนรอบนอก จึงควรปฏิรูปการศึกษานี้เน้นผลลัพธ์หรือสมรรถนะให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในโลกดิจิทัล เช่น ส่งเสริมให้ผู้เรียน คิดวิเคราะห์ ประยุกต์ใช้ แก้ปัญหา ทำโครงการ ลงมือปฏิบัติบุกเบิกนวัตกรรมของการจัดการศึกษาระดับโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียน ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนด้านส่วนผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมทุกระดับการศึกษา จึงมีความจำเป็นต่อการปฏิรูปการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สู่การศึกษาไทย 4.0 ที่ใช้นวัตกรรมขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและประเทศมีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่สากล

สำหรับการส่งเสริมคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน ยุคการศึกษาประเทศไทย 4.0 ให้เกิดทุนทางปัญญา กระบวนการคิด เจตคติ และแรงบันดาลใจที่จะสร้างแนวคิด วิธีการผลิตและสิ่งใหม่ ๆ โดยตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จอย่างยั่งยืนนั้น มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดำเนินการในลักษณะองค์กรนวัตกรรมหรือองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Koroleva & Khavenson, 2015; Ayiro & Sang, 2010; Baydar & Çetin, 2021) ที่จะต้องมีผู้นำหรือผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ มีความรู้ ความสามารถในการนำองค์กร บริหารจัดการเรื่องต่าง ๆ ในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นการบริหารหลักสูตร การบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารงบประมาณ (Sepuru & Mohlakwana, 2020) ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและสร้างความร่วมมือกับชุมชน ท้องถิ่น โดยใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรหรือสถานศึกษา ร่วมในการตัดสินใจ ร่วมในการปฏิบัติงาน ร่วมในการรับผลประโยชน์ และร่วมในการประเมินผล สิ่งเหล่านี้สะท้อนได้ว่าผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิรูปและพลิกโฉมการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ที่จะผลต่อคุณภาพที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง (อัจฉรา นิยมภา, 2564) โดยจัดทำนโยบายเชิงรุก ปรับโครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น พัฒนาระบบปฏิบัติงานแนวใหม่ พัฒนาหลักสูตรแบบพลิกผัน จัดการเรียนรู้อยิงบริบทเพื่อส่งเสริมผู้เรียนเป็นนวัตกรรมรุ่นใหม่ที่สามารถสร้างนวัตกรรมตามความต้องการของแต่ละบุคคล และประเมินผลแบบสหวิถีที่สามารถจะวัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

จากหลักการและเหตุผลข้างต้น ผู้เขียนจึงตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นขององค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรนวัตกรรมในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม

คุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียนยุคการศึกษาประเทศไทย 4.0 ให้หน่วยงานทางการศึกษาได้รับรู้และทราบถึงแนวทางในการบริหารจัดการองค์การที่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม และประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยผู้เขียนจะเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาไทย คุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน การจัดการศึกษาขององค์การนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน และบทสรุปตามลำดับต่อไป

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาไทย

การศึกษาไทยมีแนวทางจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายประเทศที่มีเป้าหมายให้ประเทศก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลาง และก้าวไปสู่ประเทศรายได้สูงโดยใช้นวัตกรรม เศรษฐกิจสังคม และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูงเพื่อการขับเคลื่อนประเทศ ซึ่งเห็นได้ว่านวัตกรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศโดยผ่านการจัดการศึกษาไทย 4.0 ทั้งนี้เนื่องจากนวัตกรรมเป็นการแนะนำสิ่งใหม่หรือวิธีการใหม่ รวบรวมและผสมผสาน หรือสังเคราะห์ความรู้ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ กระบวนการหรือบริการใหม่ที่มีคุณภาพ (Tepic et al., 2013) การมีนวัตกรรมในองค์การจะนำไปสู่การปฏิบัติงานและบริหารที่มีคุณภาพ ด้วยการสร้างนวัตกรรม เพราะนวัตกรรมเป็นผลลัพธ์ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถานการณ์ ทำให้ก่อเกิดแนวคิดที่สามารถผลิตผลงาน และผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีประโยชน์ (Zhou & George, 2001) การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับระบบและมาตรฐานการศึกษาใหม่สอดคล้องกับการขับเคลื่อนประเทศสู่เป้าหมายด้วยทิศทางเชิงสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนเป็นนวัตกรรม มีความรู้ ความสามารถมีทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มีความสุข และสนุกกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มาตรฐานการศึกษาของชาติมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา และประกันคุณภาพของสถานศึกษาทุกระดับให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ และทิศทางเดียวกันของชาติอย่างเป็นเอกภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพที่พึงประสงค์ของคนไทย เพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นกรอบสำหรับคนไทย 4.0 ที่แม้แตกต่างตามบริบทของท้องถิ่นและของสถานศึกษา แต่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือ อารงความเป็นไทยและแข่งขันในเวทีโลก สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งในมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติการเมืองต่อไปได้ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นแนวทางพัฒนาผู้เรียนไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา กล่าวคือ ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education) หมายถึง คุณลักษณะของคนไทย 4.0 ที่ตอบสนองวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยคนไทย 4.0 จะต้องอารงความเป็นไทย และแข่งขันได้ในเวทีโลกนั่นคือ เป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน โดยขั้นต่ำดังนี้ ผู้เรียนรู้ (Learner Person) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative Co-creator) และพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen)

การศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับการจัดการศึกษาทุกระดับให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของชาติตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ด้วยการกำหนดเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ Wiggins and Mctighe (2007) ที่กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังไว้ในวิสัยทัศน์ และพันธกิจสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศสถานศึกษาต่าง ๆ จึงต้องสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะด้านเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมที่จะ

นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมที่เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และนำไปสู่การเป็น “นวัตกรรม” ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นผู้ที่ชอบเสี่ยง เป็นคนแรกในการกระทำสิ่งต่าง ๆ มีความรู้เป็นนักประดิษฐ์หรือความรอบรู้เทคโนโลยี หลงใหลในการสร้างนวัตกรรม มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายต่าง ๆ มีความสามารถในการเข้าใจและประยุกต์ความรู้เชิงเทคนิคที่ซับซ้อน (Rogers, 1983) ซึ่งสอดคล้องกับ Nielsen (2015) เห็นว่าสมรรถนะนวัตกรรมมีความสำคัญต่อนักเรียนประกอบด้วยความสามารถในการบริหารจัดการเชื่อมโยงความรู้ในกระบวนการสร้างสรรค์ และทักษะการบริหารโครงการ ซึ่งจะเป็นแนวทางไปสู่การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม ในการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาในยุคการศึกษาประเทศไทย 4.0 ตามมา

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาไทย จึงเป็นคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ที่กำหนดไว้เป็นแนวทางจัดการศึกษาในทุกระดับการศึกษาที่เชื่อมโยงระหว่างกัน และเชื่อมโยงไปสู่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หรือหลักสูตรของการจัดการศึกษาแต่ละประเภท ที่จะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ สมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พร้อมกับให้มีความเหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา ลักษณะวิชา ผู้เรียน และความต้องการสังคมในการนำไปกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ในการออกแบบการเรียนรู้ต่อไป

คุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน

การพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาไทย 4.0 นั้นการจัดการศึกษาจะต้องประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ภายใต้เอกลักษณ์ ศักยภาพ และบริบทสถานศึกษาตนเองที่สอดคล้องกับคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียนทั้งนี้เนื่องจากคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม หมายถึง คุณลักษณะของการเป็นผู้มีทักษะทางปัญญา ทักษะศตวรรษที่ 21 ความฉลาดดิจิทัล ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะข้ามวัฒนธรรม สมรรถนะบูรณาการข้ามศาสตร์ และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการเพื่อร่วมสร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือสังคม เพิ่มโอกาสและมูลค่าให้กับตนเอง และสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

การวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมที่อยู่รายล้อมสถานศึกษาทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาจะเป็นตัวกำหนดบริบทของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะนำมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในยุคการศึกษา 4.0 ซึ่งแนวคิด ทักษะหรือคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน พึงนำมาพิจารณาประกอบในการสร้างสรรค์จัดการเรียนรู้ ให้มีความสมบูรณ์ในเชิงผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษานั้น วิสัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล (2562) มีความเห็นว่า โลกอนาคตเป็นพื้นที่สำหรับคนที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Creative and Innovation) ทุกสาขาอาชีพมีความต้องการบุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถแปลงความคิด สร้างสรรค์นั้นไปเป็นนวัตกรรมได้ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ การสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งเป็นความสามารถในการใช้ความรู้ (Knowledge) จินตนาการ (Imagination) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) ความร่วมมือ (Collaborative) ทำให้เกิดนวัตกรรมที่อาจอยู่ในรูปแบบของความคิด วิธีการ หรือ สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ โดยอาจเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือใหม่เพียงบางส่วน และอาจใหม่ในบริบทใดบริบทหนึ่ง สอดคล้องกับกลุ่มภาคีเครือข่ายเพื่อทักษะศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Learning) ได้กำหนดกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and

Innovation skills) จะประกอบด้วยความคิดแบบมีวิจารณญาณ (Critical Thinking & Problem Solving) การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creatively and Innovation) และการสื่อสารและความร่วมมือ (Communication and Collaboration) ซึ่ง Bellanca and Brandt (2010) เห็นว่านักศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องมียุทธศาสตร์การเรียนรู้ และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ หมั่นฝึกฝนเรียนโดยการปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ เรียนรู้วิธีแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการสื่อสาร และทักษะแห่งความร่วมมือ จึงจะประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

สถานศึกษาจะประสบความสำเร็จและอยู่รอดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ ค้นพบสิ่งใหม่ๆ และสร้างนวัตกรรม จึงทำให้เกิดการปฏิรูปศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนวัตกรรม เพื่อผลิตนวัตกรรมตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ดังนั้นนักเรียนผู้เป็นนวัตกรรมจึงมีทักษะหรือสมรรถนะดังที่ Dyer et al. (2011) มีความเห็นว่า นวัตกรรมเป็นผู้มีความฉลาดทางการค้นพบ ประกอบด้วยทักษะการค้นพบ ได้แก่ เชื่อมโยงความคิด ตั้งคำถาม สังเกต ปฏิสัมพันธ์และทดลอง รวมทั้งทักษะการส่งมอบ ได้แก่ วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามรายละเอียดและปฏิบัติให้สำเร็จคล่องตามแผน นอกจากนี้ Furr and Dyer (2014) ได้กล่าวถึงตัวบ่งชี้นวัตกรรม คือ เป็นผู้ค้นหาข้อมูลเชิงลึก กำหนดปัญหาให้ชัดเจน พัฒนาแนวทางแก้ปัญหา และพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์

คุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียนเป็นคุณลักษณะหนึ่งขององค์ประกอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาประเทศไทย 4.0 ที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 ทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม และสมรรถนะนวัตกรรมของนักเรียนที่จะนำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนทุกระดับการศึกษา ให้เป็นผู้มีส่วนร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมซึ่งเป็นกลไกสำคัญนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและประเทศมิติต่างๆ ตามมา ขณะเดียวกันในการจัดหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้นั้นผู้สอนพึงตระหนักถึงการกำหนดคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียนนั้น จะต้องมีความเหมาะสมตามช่วงวัยในแต่ละระดับ และประเภทการศึกษา ซึ่งมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน และมีระดับความลุ่มลึกต่างกันสำหรับแต่ละระดับ การศึกษาตามกรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา การบริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การนวัตกรรม

การที่สถานศึกษาจะพัฒนาให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของนักเรียน ผู้ปกครอง สังคม ชุมชน นั้นการพัฒนาวัฒนธรรมหรือการนำนวัตกรรมต่างๆ มาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในลักษณะของการเป็นองค์การนวัตกรรมจะมีความสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นการสนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะนักเรียนด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม ทั้งนี้เนื่องจาก Sunje and Pašić (2003) กล่าวว่า องค์การนวัตกรรมเป็นรูปแบบใหม่ขององค์การ ซึ่งเกิดขึ้นหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม และได้รับความสนใจอย่างมากในสังคม เนื่องจากมีความเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์การที่มีความซับซ้อนและมีพลวัต รูปแบบขององค์การนี้จะสร้างความแตกต่างเป็นผลจากการมีนวัตกรรมระดับสูง ซึ่งจะทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน และทำให้องค์การสามารถดำรงอยู่ได้ ดังนั้นสถานศึกษาที่พึงประสงค์จะเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม จึงเปลี่ยนเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษาซึ่ง องค์การ ประจันเขตต์ (2557) เห็นว่า องค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษา เป็นองค์การทางการศึกษาที่มีการสร้างสิ่งใหม่ หรือมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสิ่งเดิมทั้งในรูปแบบวิธีการทำงาน และการจัดการเรียนการสอน และทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพขึ้น และผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ

การบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์การนวัตกรรมศึกษานั้นผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และท่ามกลางสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารจะต้องพัฒนาตนเองไปสู่ผู้นำที่ครองตน

ครองคน และครองงาน เป็นอย่างดีด้วยการบริหารจัดการสมัยใหม่อย่างมีศิลปะในการทำงานทั้งศาสตร์ และศิลป์ในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมา ขับเคลื่อนการบริหารจัดการ ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 5 ด้านคือ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การ ทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 3) การมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ 4) การแสดงบทบาท หน้าที่เชิงนวัตกรรม และ 5) การมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม (ฐิตินันท์ นันทะศรี และคณะ, 2563) นอกจากนี้ Tidd (2001) ได้กล่าวถึงความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมที่นำไปสู่การบริหารมีองค์ประกอบที่ สำคัญได้แก่ 1) มีการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรม 2) การออกแบบองค์การเอื้อต่อ การสร้างนวัตกรรม 3) บุคลากรทุกส่วนมีส่วนร่วมสนับสนุน อำนาจความสะดวกต่อการเกิดนวัตกรรม 4) มีทีม ทำงานมีประสิทธิภาพ 5) พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะการสร้างนวัตกรรมต่อเนื่อง 6) มีความคิด สร้างสรรค์เป็นความรู้สึกร่วมขององค์การและ 7) เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

การเป็นองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษา จะนำมาซึ่งการสร้างนวัตกรรมในภารกิจต่าง ๆ ของสถานศึกษาซึ่งเป็นแนวคิดการบริหารจัดการองค์การแนวใหม่ ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความรู้ และ นวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักในการเพิ่มคุณค่าพัฒนาผลผลิต และบริหารที่ดีมีคุณภาพ เพื่อตอบสนองความ ต้องการและความพึงพอใจของผู้มารับบริการ ซึ่งเกิดจากค่านิยมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการสร้าง นวัตกรรมร่วมกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกฝ่าย สร้างและทำให้เกิดนวัตกรรมเป็น วัฒนธรรมขององค์การในการทำงานอย่างมีความสุข

การจัดการศึกษาขององค์การนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์ นวัตกรรมของผู้เรียน

การเป็นองค์การนวัตกรรมของสถานศึกษาที่เกิดขึ้นจากการบริหารจะทำให้เกิดนวัตกรรมที่คน บรรยายาก และนวัตกรรมในการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมในสถานศึกษา ที่เชื่อมโยงไปสู่การออกแบบ สนับสนุน และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมให้มีคุณภาพตาม ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 สามารถดำเนินการดังนี้

1. ด้านการนำผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาสู่การปฏิบัติ ซึ่งคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์ นวัตกรรมของผู้เรียน เป็นหนึ่งคุณลักษณะขององค์ประกอบนั้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ระบุแนวทางปฏิบัติ คือ หน่วยงานต้นสังกัดแต่ละแห่งอาจจะมีการปรับเปลี่ยนผลลัพธ์การศึกษาแต่ ละระดับ และแต่ละประเภทการศึกษาให้เหมาะสมตามช่วงวัย และระดับการศึกษาของผู้เรียนแต่ต้อง ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน และในทางปฏิบัติ หน่วยงานควรจัดทำตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงปัจจัยป้อน การบวนการ วิธีการ หรือมาตรการที่เป็นรูปธรรมตามบริบทของระดับชั้น สถานศึกษา หรือข้อมูลสารสนเทศอื่นที่แสดง ถึงผลสำเร็จของการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา

2. ด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการให้สถานศึกษามีลักษณะที่เอื้อต่อการเป็นองค์การ นวัตกรรมที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาเน้นให้ผู้เรียนเป็นนวัตกรรม หรือมีคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์ นวัตกรรม ควรดำเนินการ ดังนี้

2.1 การกำหนดรูปแบบขององค์การแห่งนวัตกรรม องค์การแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา ควรมี 4 องค์ประกอบ คือ (อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี และคณะ, 2560)

2.1.1 การเตรียมความพร้อมของผู้บริหาร การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมเชิงนวัตกรรม และการวางแผนเชิงกลยุทธ์

2.1.2 การนำองค์การ มีขั้นตอน คือ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

2.1.3 การจัดการองค์การ มีขั้นตอน คือ จัดโครงสร้างองค์การ และมุ่งเน้นการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นองค์การแห่งนวัตกรรม

2.1.4 การควบคุมองค์การ มีขั้นตอน คือ การตรวจสอบและประเมินผลและปรับปรุงและพัฒนา

นอกจากนี้ สามารถบริหารงานโดยอิงรูปแบบขององค์การบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 บุคลากรประกอบ ได้แก่ การวางระบบการบริหารและพัฒนาองค์การอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยมีวิจัยเป็นฐาน บริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร และพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ (สมศรี เณรจาที และ วชิร ชูชาติ, 2560)

2.2 การบริหารจัดการสู่การสร้างสรรค่นวัตกรรม แนวทางการบริหารงานสามารถดำเนินการ (Higgins, 1995; Sherwood, 2001) ดังนี้ 1) สร้างความมุ่งมั่นทางกลยุทธ์เป็นแนวทางขององค์การและแรงจูงใจผู้ปฏิบัติงาน 2) กระจายอำนาจหน้าที่ให้บุคลากรในการสร้างนวัตกรรม 3) นำเทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์มากระตุ้นและพัฒนาความคิดด้านนวัตกรรม 4) จัดการวัฒนธรรมองค์การให้ส่งเสริมนวัตกรรม 5) สร้างผลิตภัณฑ์บริการใหม่ และพัฒนานวัตกรรม กระบวนการ และการจัดการอย่างต่อเนื่อง และ 6) พัฒนาบุคลากรด้านนวัตกรรมเสมอ นอกจากนี้ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2563) เห็นว่าระบบและกลไกการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างสร้งสมรรถนะนวัตกรรมของนักเรียน ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักคือ 1) ขั้นตอนวางแผน คือการพัฒนาแผนแม่บทนวัตกรรม 2) ขั้นตอนการนำแผนสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย การส่งมอบความรู้ การปฏิบัติ และการยกระดับสู่นวัตกรรมและ 3) ขั้นตอนการประเมินผล คือการประเมินนวัตกรรม

3. ด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนด้านผู้ร่วมสร้งสรรค่นวัตกรรม สามารถดำเนินการ ดังนี้

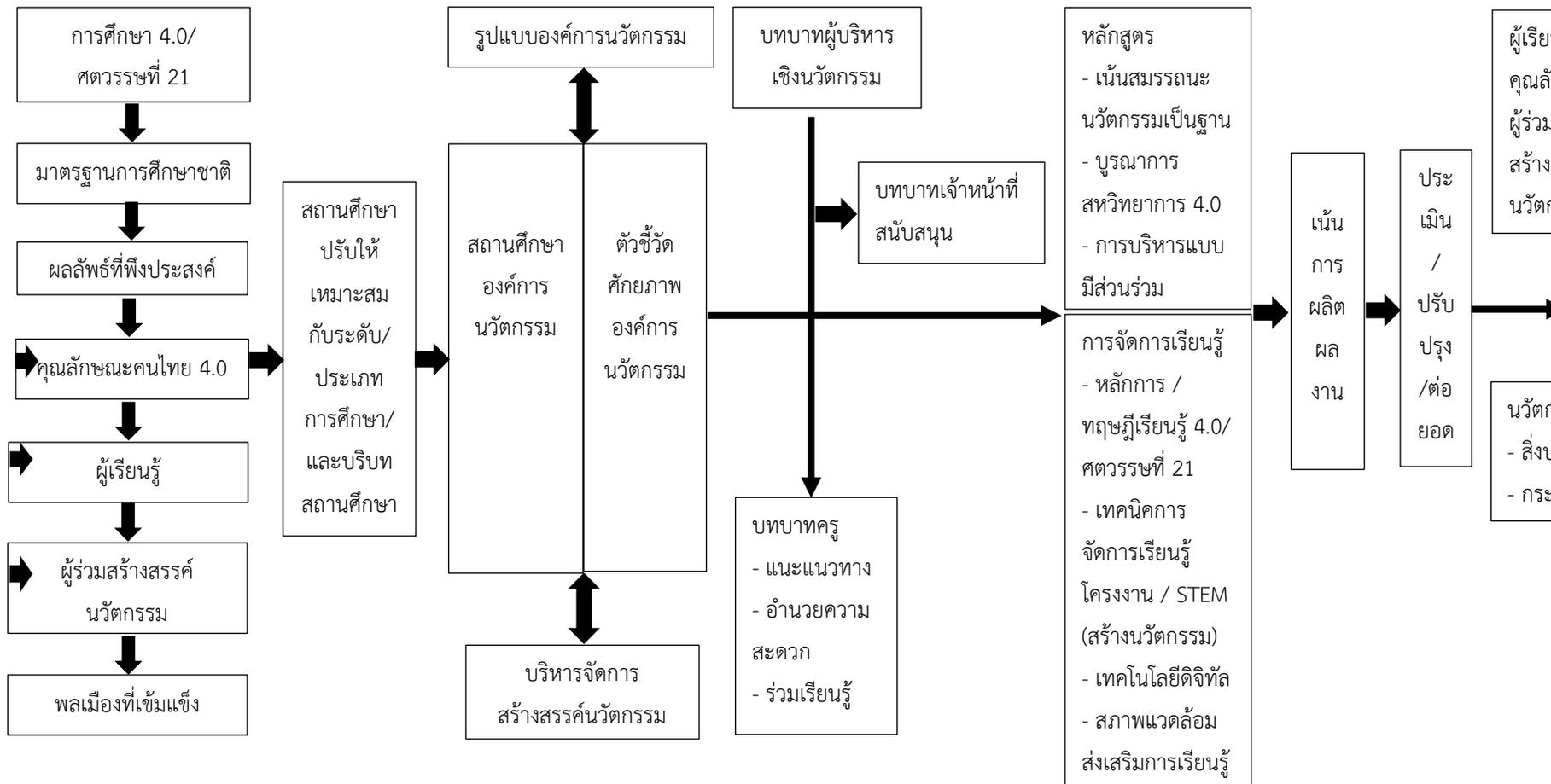
3.1 ด้านหลักสูตร หลักสูตรที่จะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนควรมีลักษณะเป็นหลักสูตรมีเนื้อหาเปลี่ยนแปลงไปตามองค์ความรู้ในโลกยุคใหม่ เรียนรู้เรื่องที่สำคัญอย่างลึกซึ้ง ปรับสาระให้คงไว้เฉพาะสาระวิชาหลักที่จำเป็นมีคุณลักษณะผู้เรียนในการศึกษา 4.0 และทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้เชิงรุก ค้นหาประเด็นพัฒนาตนเองสนใจอย่างลุ่มลึกและสร้างขึ้นมาเป็นชิ้นงานด้วยการพัฒนาความสามารถในการสร้างนวัตกรรมเต็มศักยภาพ เฉพาะด้านพร้อมกับทิศทางการพัฒนาประเทศ และบูรณาการแบบสหวิทยาการ ซึ่งสอดคล้องกับ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2563) พบว่า การพัฒนาผู้เรียนด้านนวัตกรรมควรพัฒนาหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะนวัตกรรมเป็นฐาน คำนึงถึงการเพิ่มประสิทธิภาพทางสังคม รวมทั้งเป็นหลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์เป็นนวัตกรรมที่ผู้เรียนสร้างขึ้นโดยบูรณาการระหว่างวิชา ดังนั้น หลักสูตรที่นำมาใช้จัดการเรียนรู้จึงควรเป็นหลักสูตรบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม และเน้นการบริหารหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม ซึ่ง Taylor (2004) ระบุว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะทำให้มีมุมมองที่หลากหลายจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องจะทำให้การดำเนินงานสนับสนุนต่างๆ ตรงประเด็นมากขึ้นช่วยยกระดับการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถริเริ่ม คิดค้น นวัตกรรมต่าง ๆ ได้

3.2 การจัดการเรียนรู้ ดำเนินการโดยพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ ดังนี้

3.2.1 หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ หลักการในการจัดการเรียนรู้

ที่ควรคำนึงถึง คือ การเรียนรู้เพื่อเรียนรู้ (Learning to Know) การเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติ (Learning to do) การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน (Learning to live together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) ซึ่งเป็นหลักการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ส่วนแนวคิดการจัดการเรียนรู้ ที่สำคัญ คือ สอนให้น้อย เรียนรู้ให้มากขึ้น (Teach Less, Learn More), การเรียนรู้อย่างมีพลัง (Learning Project Bicycle Model) และการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) นอกจากนั้นทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำมาพิจารณาใช้ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการสร้างสรรค์ ชิ้นงาน (Constructionism Theory) และทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Theory)

3.2.2 การจัดการเรียนรู้ ก่อนที่จะมีการจัดการเรียนรู้นั้นผู้สอนจะออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และคุณลักษณะผู้เรียนด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม ผสมกับหลักการ แนวคิด และทฤษฎีการเรียนรู้ มาออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ที่จะนำไปสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ นำองค์ความรู้มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ สะเต็มศึกษา (STEM Education) การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) โดยคำนึงถึงเป็นการจัดการเรียนรู้ สร้างนวัตกรรม นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ประกอบผลิตผลงาน เรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Approach) และแบบแก้ปัญหา (Problem-Based Approach) รวมทั้งบูรณาการข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติจริงตามบริบทโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการผลิตชิ้นงานสร้างโอกาสให้เข้าถึงสื่อ เทคโนโลยี เครื่องมือ หรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ด้วยการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เช่น จัดสภาพห้องเรียนรู้แบบ Smart Classroom ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) สำหรับการประเมินผลการเรียนรู้ควรประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ที่เน้นผลผลิตหรือนวัตกรรมที่ผู้เรียนสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สามารถให้เห็นคุณลักษณะทางด้านนวัตกรรมผู้เรียน สำหรับครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitators) ในการเรียนรู้จัดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาให้เกิดองค์ความรู้สู่การสร้างนวัตกรรม และมีสรรถนะและสร้างนวัตกรรมร่วมมือกับผู้เรียนในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพกล่าวโดยสรุปสามารถประมวลสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาด้านนวัตกรรมเพื่อจัดการศึกษาส่งเสริมคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน ดังภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การบริหารสถานศึกษาขององค์การนวัตกรรมเพื่อจัดการศึกษาส่งเสริมคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างนวัตกรรมของผู้เรียน
ที่มา: ผู้วิจัย (2564)

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียนตามเจตนารมณ์ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษานั้น ควรริเริ่มจากการพัฒนาสถานศึกษา ให้มีลักษณะเป็นองค์การที่สร้างสรรค์นวัตกรรมให้เกิดขึ้นกับบุคลากรของสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องและนักเรียน ด้วยการทำอย่างมีความสุข และมีแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกที่จะทำให้เกิดการสร้างสรรค์ หรือร่วมสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะนวัตกรรมใหม่หรือนวัตกรรมต่อยอด ด้วยการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ หรือคุณลักษณะด้านนวัตกรรมหรือออกแบบรายวิชาให้มีความเหมาะสมตามศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคลส่งเสริมให้จัดการเรียนรู้แบบโครงงานที่เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างสิ่งประดิษฐ์ หรือนวัตกรรมพร้อมกับใช้แนวคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ในการเรียนรู้

บทสรุป

การบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์การนวัตกรรมในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียนยุคการศึกษาประเทศไทย 4.0 ควรมีความชัดเจนเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพที่พึงประสงค์ของคนไทย ให้สถานศึกษายึดเป็นแนวทางปฏิบัติ ภายใต้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา ที่แสดงถึงคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ซึ่งมีคุณลักษณะของผู้เรียนด้านผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาไทย และพัฒนาไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมตามนโยบายของการพัฒนาประเทศไทย 4.0 สถานศึกษาภายใต้บทบาทของผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ และภาวะผู้นำ จำเป็นต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ และทักษะที่นำไปสู่การเป็นนวัตกรรมในการสร้างนวัตกรรมตามศักยภาพของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงการเชื่อมโยงคุณลักษณะในแต่ละระดับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การที่จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้ได้ประสพผลสำเร็จ การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์การนวัตกรรมนับว่ามีความสำคัญ เพราะจะทำให้เกิดการสร้างแนวคิด วิธีการ ผลผลิต และสิ่งใหม่ ๆ ในรูปแบบการบริหารงานวิถีใหม่ การพัฒนาหลักสูตรที่ตอบโจทย์ชุมชนและท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการกำหนดวิสัยทัศน์สู่การสร้างนวัตกรรม ออกแบบโครงสร้างองค์การ กลยุทธ์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม เช่น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล อันจะนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแบบพลิกโฉม และการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน ด้วยการจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นสมรรถนะนวัตกรรมเป็นฐาน และการบูรณาการออกแบบการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงปัจจัยและองค์ประกอบ ได้แก่ หลักการจัดการศึกษา 4.0 ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกผนวกกับทฤษฎีการสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน ปัญหาเป็นฐาน โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสนับสนุน และส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงหรือแบบสหวิธี โดยครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกหัด (Coach) และพี่เลี้ยง (Mentor) ทางความคิดแก่ผู้เรียนซึ่งจะนำพาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมโดยพื้นฐานสำคัญได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้เรียนออกแบบกระบวนการคิด การแก้ปัญหาที่ซับซ้อนโดยบูรณาการจากศาสตร์ที่หลากหลาย และความร่วมมือจากชุมชน ท้องถิ่น และสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องในการประสานความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม ที่สำคัญยังเป็นเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการรับมือ สร้างภูมิคุ้มกันและพร้อมกับการใช้ชีวิตในสังคมหรือโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ฐิตินันท์ นันทะศรี, วาโร เฟ็งสวัสดิ์, วัลลิกา ฉลากบาง, และ พรเทพ เสถียรนพแก้ว. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 17(79), 11-20.
- ดิเรก พรสีมา. (2559, 4 พฤศจิกายน). ครูไทย 4.0 (จบ). *มติชนออนไลน์*.
https://www.matichon.co.th/columnists/news_345042
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล. (2562). *การพัฒนาทักษะสร้างสรรค์นวัตกรรม*. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรม
หลักสูตรและการเรียนรู้.
- สมศรี เณรจาทิ และ วชิร ชูชาติ. (2560). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้
มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 14(27), 10-20.
- สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2560). การผลักดันนโยบายประเทศไทย 4.0 *วารสารไทยคู่ฟ้า*, 33
(มกราคม-มีนาคม), 1-43.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561*. บริษัท 21 เซ็นจูรี
จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2562). *สภาวะการศึกษาไทย 2561/2562 การปฏิรูปการศึกษาในยุค
ดิจิทัล*. บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2563). นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรม. *วารสาร
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 22(2), 193-213.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559, 2 พฤษภาคม). *แนวคิดเกี่ยวกับประเทศไทย 4.0*. ทีมเศรษฐกิจไทยรัฐ.
[https://planning2.mju.ac.th/government/20111119104835_planning/Doc_255908
23143652_358135.pdf](https://planning2.mju.ac.th/government/20111119104835_planning/Doc_25590823143652_358135.pdf)
- องค์กร ประจันเขตต์. (2557). องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา ทางเลือกใหม่ของบริหารการศึกษา.
วารสารพยาบาลทหารบก, 15(1), 45-51.
- อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี, สุเมธ งามกนก, และ สมพงษ์ บัณฑิต. (2561). การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่ง
นวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(3), 207-219.
- อัจฉรา นิยมภา. (2564). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ใน
บริบทที่เปลี่ยนแปลง. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 14(2), 178-195.
- Ayiro, L. & Sang, J. (2010). Education Leadership in Globalized Economy: A Kenyan
Perspective. *Journal of Science and Technology Education Research*, 1(4), 62-
72.
- Baydar, F., & Çetin, M. (2021). The Model of Relationships between Intellectual Capital,
Learning Organizations, and Innovation-Oriented Organizational Structures in
Educational Organizations. *Eurasian Journal of Educational Research*, 94(21),
265-294.
- Bellanca, J., & Brandt, R. (2010). *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*.
Solution Tree.
- Dyer, J. H., Gregersen, H. L., & Christensen, C. M. (2011). *The Innovator's DNA: Mastering
the Five Skills of Disruptive Innovators*. Harvard Business School Publishing.

- Furr, N. R., & Dyer, H. J. (2014). *The Innovator's Method: Bringing the Lean Start-up into Your Organization*. Harvard Business Review Press.
- Higgins, J. M. (1995). *Innovate or Evaporate: Test and Improve Your Organization's IQ: Its Innovation Quotient*. New Management Pub Co.
- Hussin, A. A. (2018). Education 4.0 Made Simple: Ideas for Teaching. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 6(3), 92-98.
<http://dx.doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.6n.3p.92>
- Koroleva, D. O., & Khavenson, T. E. (2015). The Portrait of a Twenty-First Century Innovator in Education. *Russian Education & Society*, 57(5), 338-357. <http://doi:10.1080/10609393.2015.1082410>
- McVeigh-Murphy, A. (2020, 19 February). *The Future of work is Changing- Education 4.0 Solves for This*. Equip.learning.com. <https://equip.learning.com/education-4-0>
- Nielsen, J. A. (2015). Assessment of Innovation Competency: A Thematic Analysis of Upper Secondary School Teachers' Talk. *Journal of Educational Research*, 108(4), 318-330. <http://doi:10.1080/00220671.2014.886178>
- Rogers, E. M. (1983). *Diffusion of Innovations* (3rd ed). Macmillan Publishing.
- Sepuru, M. G., & Mohlakwana, M. A. (2020). The Perspectives of Beginner Principals on their New Roles in School Leadership and Management: A South African Case Study. *South African Journal of Education*, 40(2), 1-11.
- Sherwood, D. (2001). *Smart Things to Know about Innovation and Creativity*. John Wiley and Sons Ltd.
- Šunje, A., & Pašić, M. (2004). Modeling an Organizational Sustainable Competitive Advantage. *International Conference Proceedings: Faculty of Economics and Business, University of Zagreb*, 1535-1540.
- Taylor, P. C. (2004). *How can Participatory Processes of Curriculum Development Impact on the Quality of Teaching and Learning in Developing Countries?* Paper Commissioned for the EFA Global Monitoring Report 2005, The Quality Imperative. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146686>
- Tepic, M., Kemp, R., Omta, O., & Fortuin, F. (2013). Complexities in Innovation Management in Companies from the European Industry: A Path Model of Innovation Project Performance Determinants. *European Journal of Innovation Management*, 16(4), 517-550. <https://doi.org/10.1108/EJIM-05-2012-0053>
- Tidd, J. (2001). Innovation Management in Context: Environment, Organization, and Performance. *International Journal of Management Reviews*, 3(3), 169-183.
<https://doi.org/10.1111/1468-2370.00062>
- Wiggins, G. P., & Mctighe, J. (2007). *Schooling by Design: Mission, Action, and Achievement*. ASCD.

Zhou, J., & George, J. M. (2001). When Job Dissatisfaction Leads to Creativity: Encouraging the Expression of Voice. *Academy of Management Journal*, 44(4), 682-692.
<https://doi.org/10.5465/3069410>